

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ ОБ'ЄКТИ

На сьогодні на законодавчому рівні передбачається різке розширення переліку природних об'єктів та їх категорій, які можуть перебувати у приватній власності фізичних і юридичних осіб. Серед таких об'єктів слід назвати землю, об'єкти природно-заповідного фонду, тваринний світ тощо. Це треба визнати одним з проявів звуження адміністративного впливу держави на екологічні відносини, що підтверджує активне функціонування ринкового механізму.

Найсуттєвіші зміни сьогодні відбуваються в тих відносинах власності, об'єктом яких виступає рослинний світ, у тому числі й ліси. Про це свідчать, насамперед, зміни в екологічній та інших галузях законодавства, пов'язані з гармонізацією публічно-правових і приватноправових засад. Це викликає нагальну потребу дослідження питань права приватної власності взагалі на природні об'єкти, так і розуміння цього права конкретно на об'єкти рослинного світу.

У правових джерелах слушно зазначається, що проваджувані реформи, які мають на меті створення ринкової економіки, неможливі без зміни відносин власності на природні ресурси. Розширення сфери приватної власності на ці ресурси потребує чітко виваженого аналізу можливих негативних економічних, екологічних та інших наслідків. Об'єктивна потреба вирішення проблеми забезпечення інтересів суспільства і приватного власника на природні ресурси зумовлюється встановленням права приватної власності на деякі з них і необхідністю регулювання відносин у галузі охорони навколишнього природного середовища чи природокористування [1, с. 33].

Дослідники в цілому позитивно оцінюють саму можливість існування приватної власності на природні об'єкти. Але в той же час вони висловлюють цілком виважені, справедливі застереження і пропозиції щодо потреби у збалансованості, поєднанні приватних і публічних інтересів у цій царині. Особливо, на нашу думку, таке взаємовідношення стосується сфери регламентування відповідних флористичних правовідносин.

Оскільки Законом України «Про рослинний світ» не вирішені питання правового регулювання відносин власності, в тому числі приватної, виникає потреба у зверненні до приписів інших нормативних актів. Отже, відповіді на питання щодо власності на конкретні об'єкти рослинного світу слід шукати у правових приписах щодо цих об'єктів.

У Законі України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. тлумачиться поняття «водні біологічні ресурси». Це сукупність водних організмів (гідробіонтів), життя яких неможливе без перебування (знаходження) у воді. До водних біоресурсів належать, зокрема, водорості та інші водні рослини.

За загальним правилом водні біоресурси є об'єктами права власності Українського народу. До форм власності на водні біоресурси, в тому числі й на визначені об'єкти рослинного світу, віднесено державну, комунальну і приватну форми. Так, у власності об'єктів господарювання та фізичних осіб можуть перебувати окремі види водних біоресурсів, які на законних підставах, з додержанням умов і правил добування вилучені з природного середовища або розведені у штучно створених умовах, що підтверджено документами, які засвідчують законність їх набуття.

Як свідчить аналіз наведених законодавчих приписів щодо приватної власності встановлено певні особливі умови: по-перше, лише окремі види біоресурсів можуть

знаходиться у приватній власності (тобто їх перелік має бути чітко визначений законом); по-друге, йдеться про вилучені (тобто відокремлені від довкілля) біоресурси або розведені у штучних умовах.

Законодавець визначив також їх класифікацію залежно від місця знаходження (перебування). Так, до зазначених біоресурсів (гідробіонтів) належать, зокрема, водні біоресурси, види яких занесені до Червоної книги України.

Російські науковці зазначають, що виходячи із закону, включення рослин і тварин до Червоної книги означає повсюдне вилучення даного виду флори і фауни з господарського обороту й торгівлі, повну заборону на будь-яке використання (збирання, виловлення, заготівля, відстріл, інші дії, спрямовані на знищення рідкісних і зникаючих видів) або зміни умов їх перебування [2, с. 482, 483].

Між тим, Законом України «Про Червону книгу» встановлено менш суворий правовий режим щодо рідкісних рослин і тварин порівняно з законодавством інших держав. Однак названий Закон визначив лише основні положення права власності на вказані об'єкти.

Питання приватної власності на об'єкти Червоної книги України в даному Законі теж висвітлені в загальному вигляді. Згідно із цим нормативно-правовим актом об'єкти Червоної книги України, надані відповідно до законодавства з дозволу центрального органу виконавчої влади з питань охорони довкілля у приватну власність, розведені (отримані) у штучних умовах від законно набутих у приватну власність об'єктів Червоної книги України, а також ввезені в Україну з-за кордону або набуті в ній в осіб, які мають право приватної власності на ці об'єкти, виступають приватною власністю юридичних або фізичних осіб.

Доцільно було б на законодавчому рівні закріпити, які з категорій рослин і тварин вилучені з обороту і не можуть знаходитись у приватній власності, вказавши при цьому види флори і фауни, які є обмеженими в обороті і не підлягають наданню у приватну власність громадян або юридичних осіб. Запропоновані рекомендації є цілком обґрунтованими з огляду на відповідні положення екологічного законодавства.

Література:

1. Крассов О.И. Право государственной собственности на природные ресурсы / О.И. Крассов, Р. Б. Рюмина // Государство и право. – 1995. – № 9. – С. 33-41.
2. Петров В.В. Экологическое право России: учеб. для вузов / В.В. Петров. – М.: БЕК, 1995. – 557 с.

Сушик О. В.

*Київський національний університет імені Т. Шевченка
асистент кафедри екологічного права
кандидат юридичних наук*

ЮРИДИЧНА СИЛА АКТИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Серед міжнародних організацій, які сприяють розвитку міжнародного співробітництва в мирному використанні ядерної енергії виділяють дві групи: по-перше - міжнародні організації, які хоча і не ставлять своїм безпосереднім завданням об'єднання зусиль держав у мирному використанні ядерної енергії, але сприяють цьому; по-друге – міжнародні організації, для яких розвиток міжнародного співробітництва щодо різноманітних напрямів і проблем мирного використання ядерної енергії є їх головною метою, зафіксованою в установчому документі[1]. До останніх відносимо Міжнародну комісію з радіологічного захисту (МКРЗ), Міжнародне агенство з атомної енергії (МАГАТЕ), Європейське співтовариство з атомної енергії (Євроатом), Агенство з ядерної енергії (АЯЕ).

МКРЗ - це незалежна група наукових експертів, що надає консультації та рекомендації щодо забезпечення захисту населення і персоналу у сфері використання ядерної енергії від негативного впливу іонізуючого випромінювання. Серед публікацій МКРЗ важливу роль